



Nya regler för sundhetskontroll av skogsplantor samt växtpass

I och med inträdet i den Europeiska unionen har en hel del förändrats beträffande kontroll i produktion av växter och handel med växtmaterial. Nedan följer en kortfattad information om vilka nya regler som har trätt i kraft och motsvarande tillämpningar. Dessutom ingår en redogörelse för vad som kommer att gälla för skogsplantskolor. Statens Jordbruksverk, växtinspektionen, är den myndighet som i Sverige ansvarar för sundhetskontrollen vid såväl produktion som vid import och export av växter.



Kontroll av plantor sker för att skydda köparna

Bakgrund om kontroll av sundhet och kvalitet i plantskolor

Obligatorisk plantskolekontroll har funnits i Sverige sedan 1979. Kontrollen omfattar sundhet, sortäktighet och kvalitet. Den som yrkesmässigt producerar och säljer växter omfattas av kontrollen. Genom utökat bemyndigande har man kunnat bredda kontrollen till att även omfatta utgångsmaterial för vidare produktion av växtmaterial för annat än plantskoleväxter, det vill säga även växthuskulturer. Detta för att höja

sundheten på förökningsmaterial och kunna garantera frihet från allvarliga växtskadegörare.

Med införandet av sundhets- och kvalitetskontrollen har medvetandet om dessa viktiga delar i produktionen gjort att avsevärd förbättring av växtmaterialet uppnåtts. Möjligheten att sälja samt importera undermåligt växtmaterial har därmed minskat.

Produktionskontroll i och med EU-medlemskapet

Handel med och produktion av växtmaterial regleras enligt olika direktiv inom EU och dessa direktiv tas in i de inhemska lagar, förordningar och föreskrifter som direktiven berör. Dels finns regelverk för växtmaterial som importeras och dels för växtmaterial som yrkesmässigt produceras och försäljs inom landet och inom unionen.

Gränskontrollerna är nu borta vid handel mellan medlemsländerna. Däremot finns, som tidigare, gränskontroll kvar mot tredje land (land utanför EU). Statens Jordbruksverk räknar med att från halvårsskiftet skall den svenska lagstiftning finnas som möjliggör sundhetskontroll i de svenska skogsplantaskolorna.

Hur går produktionskontroll till?

Företag som yrkesmässigt producerar och försäljer växter är registrerade och med i en produktionskontroll. Den tidigare kontrollen av växtmaterialet vid gränserna har flyttats till företagen som producerar förökningsmaterial.

När man godkänner företagen går man igenom hela företagsbilden beträffande produktion och sundhetsstatus. Den kan bl a omfatta skötsel, uppföljning av skadegörarproblem, sprutschema, ogräsproblem och provtagning av nya arealer för t ex nematoder. Dessutom finns möjlighet att analysera växtprover och skadegörare vid växtinspektionens laboratorium i Göteborg. Växtinspektionen har i samarbete med Kemikalieinspektionen fått en möjlighet till förskrivning av i Sverige inte tillåtna besprutningsmedel för plantskolor och växthusföretag. Detta kan utvidgas till att gälla även skogsplantaskolor.

Beroende på vilken kultur som produceras och de skadegörarproblem som är förknippade med kulturen bestäms antalet besök i företaget. Det kan variera från ett besök/år till kanske en gång i månaden. Om uppenbara brister på sundhetsidan framkommer vid besök blir besöken tätare tills problemet är löst. Målsättningen är att den som köper förökningsmaterial skall garanteras ett friskt sådant. I och med att företaget är registrerat och godkänt får företaget tillstånd att utfärda *växtpass*. Det är ett dokument och en märkning med bestämda uppgifter, vilket är framtaget inom unionen och som skall garantera frihet från allvarliga växtskadegörare och att företaget är med i en produktionskontroll.

Mer fakta om växtpass

Vilka företag skall registreras för att godkännas till att utfärda växtpass?

Företag som yrkesmässigt producerar eller bedriver handel med växter som omfattas av växtpassreglerna dessutom partihandel, detaljhandel för plantskoleväxter, företag som packar, sorterar och lagrar samt importörer av växter.

Registreringsnummer

Varje företag som är registrerat och med i kontrollen får ett nummer av Statens Jordbruksverk, växtinspektionen. Detta består av länsbokstav samt ett nummer. Registreringen kommer att samordnas med den registrering som görs av Skogsstyrelsen.

När börjar växtpass gälla?

I och med Sveriges inträde i den Europeiska unionen den 1 januari 1995. En inarbetning av systemet med växtpass sker under året. För skogsplantornas del innebär det att växtpasset troligtvis kommer från 1 juli 1995.

När skall växtpass användas?

Vid handel med växtpasspliktiga växter inom landet och inom unionen. Blir det aktuellt för någon skogsplantaskola att skicka plantor till ett annat EU-land innan växtpasset finns utarbetat skall kontakt tas med närmaste växtinspektion.

Vem utfärdar ett växtpass?

Växtpass utfärdas av myndigheten (Statens Jordbruksverk) eller av hos Jordbruksverket registrerat och godkänt företag. Godkännandet kan dras tillbaka.

Är växtpass samma sak som sundhetscertifikat?

Nej, sundhetscertifikat krävs för växter och växtprodukter från land utanför unionen (tredje land), d v s vid import liksom vid export. Systemet med växtpass bygger på en produktionskontroll i företagen och inte som tidigare en stickprovskontroll vid gränspassage mellan länderna.

Försvinner sundhetscertifikatet?

Nej, sundhetscertifikat krävs för växter och växtprodukter från land utanför unionen, d v s vid import. Efter gränspassagen byts sundhetscertifikatet ut mot ett växtpass för de växter som det krävs för. Dessutom utfärdas sundhetscertifikat för export till land utanför unionen, efter genomförd exportinspektionen av partiet ifråga.

Får ett växtpass se ut hur som helst?

För storlek och utformning finns inte tvingande regler. Jordbruksverket skall dock godkänna layout av växtpasset.

Vad skall det stå på växtpasset?

Växtpasset skall ha 10 stycken fält. Växtpasset skall bestå antingen av **en etikett** som innehåller upplysningar enligt punkterna 1-10, *eller* av **en etikett** som innehåller upplysningar enligt punkterna 1-6, **samt ett följedokument** (följesedel, faktura eller speciellt framtaget dokument) som innehåller upplysningar enligt punkterna 1-10.

1 EG Växtpass	2 Sverige	3 Statens Jordbruksverk
4	5	
6	JORDBRUKS VERKET	
7	9	10

Figur 1. Jordbruksverkets eget växtpass

Vad skall det stå under punkterna 1-10?

Se teckning med växtpass. Följande text skall finnas på växtpasset.

1. EG växtpass
2. Sverige
3. Statens jordbruksverk
4. Registreringsnummer
5. Löpnummer/ordernummer eller vecka och år
6. Botaniskt namn
7. Mängd (kg, styck eller enhet)
8. ZP, godkänt till skyddad(e) zon(er)
9. RP, ersättningsväxtpass
10. Produktens ursprung.

Fälten på växtpasset skall numreras och numren skall varje gång hänvisa till samma upplysning. Alla fält skall fyllas i tydligt eller skrivas på maskin.

Hur fyller jag i växtpasset?

Om ifyllandet av de enskilda punkterna gäller följande:

4. Här skrivs växtproducentens registreringsnummer, det nummer företaget får av Statens Jordbruksverk. Om växtpasset ställs ut av ett företag, som inte själv har producerat växterna (packerier, försäljningsorganisationer), skall deras registreringsnummer skrivas istället för producentens.

5. Här skrivs följesedelns löpnummer eller partiets ordernummer, alternativt vecka och år. Växtpasset skall utfärdas omedelbart i samband

med att växterna skall lämna företaget. Om det under punkt 4 inte är producentens registreringsnummer som är angivet, skall ordernummer skrivas under punkt 5.

8. Om växterna eller växtprodukterna motsvarar de speciella krav som ställs till en eller flera skyddade zoner (se förklaring på sista sidan), skrivs landsbeteckning eller annan geografisk avgränsning. Företag skall i varje enskilt fall ha tillstånd från jordbruksverket att skriva upplysningar under denna punkt.

9. Här skrivs vid ersättningsväxtpass den senaste producentens, packeriets eller försäljningsorganisationens registreringsnummer och landsbeteckning. Registreringsnummer på den som skriver ut ersättningsväxtpasset skrivs under punkt 4.

10. För produkter från ett medlemsland i unionen skrivs "-". För produkter från andra länder skrivs ursprungsland, eller vid reexport, avsändarlandets namn.

Kan märkningen kombineras med redan befintliga krav på intyg/märkning?

En praktisk lösning bör kunna vara att växtpasset kombineras med de intyg som krävs enligt skogsvårdsföreskrifterna. Se även Plantnytt 1994:5.

Vilka växter behöver växtpass?

Alla växter omfattas inte av kravet på växtpass. Man har inom unionen enats om vissa växtslag som skall ha växtpass. Det är växtslag som man bedömer kan sprida allvarliga växtskadegörare.

Växtpass skall finnas för följande vedartade skogsträd (plantor) och träd som odlas av skogsplantaskolor, avsedda för plantering, andra än fröer, av släkten:

Abies	Platanus
Castanea	Populus
Corylus avellana	Prunus*
Crataegus*	Pseudotsuga
Larix	Pyrus*
Malus*	Quercus
Picea	Sorbus*
Pinus (alla arter)	(inte S. intermedia)
Pinus nigra	Tsuga
(svarttall, prydnads-)	

Plantor från ovanstående släkten skall vara försedda med växtpass vid försäljning till annan yrkesmässig odlare eller till markägare som bedriver yrkesmässig odling. Växter markerade med * skall även vara märkta ute i plantskolan vid försäljning. Fullständig förteckning över växter som skall ha växtpass finns i Statens Jordbruksverks föreskrifter om trädgårdsväxter (SJVFS 1994:260).

Vad är skyddad zon?

De länder inom gemenskapen som inte har en specifik allvarlig växtskadegörare, eller som bedriver aktiv bekämpning mot den kan ansöka om att bli skyddad zon för skadegöraren i fråga. Vissa områden eller hela landet kan vara skyddad zon. Det gäller strängare produktionskrav till skyddad zon. Sverige blev i förhandlingarna med EG godkänt som skyddad zon för Bemisia tabaci (mjöllus), coloradoskalbagge (vissa län i södra Sverige), rhizomania (virussjukdom på betor) samt tomatbronstoppvirus (i växthusproduktion).

Följande länder har skyddade zoner för skadeinsekter och svampsjukdomar på barrträd: England, Irland, Grekland, Frankrike (Korsika), Spanien och Portugal. De som har landskapsväxter av Crataegus, Malus, Prunus, Pyrus och Sorbus måste beakta även följande länder som skyddade zoner: England, Irland, Finland, Italien, Frankrike (områden), Spanien, Portugal och Österrike.

För följande växter krävs växtpass enbart när växterna är producerade till skyddade zoner: Cedrus, Chamaecyparis, Coniferales, Cryptomeria, Metasequoia och Pseudolarix.

Ersättningsväxtpass - vad är det?

När ett parti växter som har växtpass skall delas upp eller blandas, får varje nytt parti ett ersättningsväxtpass, om växtpartiet fortfarande motsvarar de krav som ställs på det. Det skall framgå av det nya växtpasset att det är ett ersättningsväxtpass.

Var skall växtpasset sättas fast?

Det skall sättas fast på växterna, emballaget eller transportmedlet. Växtpasset kan inte skickas i efterhand med post.

Hur länge skall växtpasset sparas?

Dokumentationen skall bevaras under minst ett år. Dokumentation som rör dels förökningsmaterial av fruktplantor och dels fruktplantor skall dock sparas under minst tre år.

Varför står det ibland EU och ibland EG?

Sverige är med i unionen, men direktiven som styr arbetet inom unionen kallas för EG-förordningar och EG-direktiv.

Avgifter för kontrollen

Växtinspektionen är av riksdagen ålagd att vara avgiftsfinansierad. Avgiften kommer troligtvis att byggas upp som en grundavgift och en arealavgift (besöksavgift). I dagens läge finns detta system för plantskolor och växthusföretag. Som exempel kan nämnas en produktionsplantskola. Där är grundavgiften för närvarande 1 400 kr/år. Däri ligger en utjämningsfaktor som gör att det inte har någon betydelse var i landet plantskolan är belägen, d v s nära eller långt ifrån ett inspektionskontor. Arealavgiften blir som en besöksavgift, där den stora plantskolan betalar mera i förhållande till den mindre. Avgiften är baserad på enheter om 200 kr/ha och maximerat till 20 st enheter. Det betyder att man som mest kan betala 4 000 kr. Vid varje besök tas bara betalt för den faktiskt kontrollerade arealen. Om 1 ha av 10 ha kontrolleras, betalar man bara för 1 ha.

Vem gör kontrollerna?

Det är tänkt att det skall ske en samordning mellan personal från växtinspektionen och Skogsstyrelsens personal, så att antalet besök i plantskolorna kan minimeras.

Varifrån får jag mera information?

Statens Jordbruksverk
Växtinspektionen i Jönköping, 036 - 15 59 07

Statens Jordbruksverk
Växtinspektionen i Malmö, 040 - 70 790

Statens Jordbruksverk
Växtinspektionen i Göteborg, 031 - 84 06 30

Statens Jordbruksverk
Växtinspektionen i Stockholm, 08 - 722 86 95

Statens Jordbruksverk
Växtinspektionen i Helsingborg, 042 - 14 92 40.

Se också Plantnytt 1994:5 "Nya regler för handel med frö och plantor" av Lennart Ackzell.

Författare till artikeln är Maria Gråberg, byrådirektör på växtinspektionen i Jönköping.